

نقش فرهنگ بسیجی در تولید ملی حمایت از کار و سرمایه ایرانی

قربانعلی محبوبی*
مصطفی محمدی**

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۶/۲۶

تاریخ تأیید مقاله: ۹۱/۸/۲۸

چکیده:

فرهنگ بسیجی نماد رفتارهای نیروهای بسیجی برای حفظ ارزش‌های اسلامی و دینی در جامعه است. ارزش‌های حاکم بر جامعه اسلامی، حاصل تلاش، مجاهدت و از خود گذشتی مجاهدان، به ویژه بسیجیان در صحنه‌های اجتماعی و دفاعی است. در مقطع کنونی که، تحریم‌های اقتصادی غرب علیه جمهوری اسلامی ایران گسترش یافته است، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در پیامی به مناسبت حلول سال ۹۱، مجاهدت اقتصادی و حضور جهادگونه ملت ایران در عرصه‌های اقتصادی را یک ضرورت دانستند و خاطر نشان کردند: «بخش مهمی از جهاد اقتصادی مسئله تولید ملی است که اگر ملت با همت، عزم و آگاهی و با همراهی برنامه‌ریزی درست مسئولان بتواند مشکل تولید داخلی را حل کند بدون تردید بر چالش‌هایی که دشمن ایجاد می‌کند غلبه خواهند کرد. ایشان با دعوت از همه دست‌اندرکاران اقتصادی و آحاد ملت برای حرکت به سوی رونق تولید داخلی در سال جدید تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی را به‌عنوان شعار سال ۹۱ معرفی نمودند».

از این رو، مقاله حاضر درصدد است نقش فرهنگ بسیجی را در حمایت از تولید ملی، کار و سرمایه ایرانی، در راستای بیانات مقام معظم رهبری بررسی کند. یافته‌های مقاله نشان می‌دهد حاکمیت فرهنگ بسیجی می‌تواند، به اشاعه فرهنگ کار و تلاش بدون توجه به کمبودها و محدودیت‌ها به حمایت از تولید ملی پرداخته و تحریم‌های غرب را تا حدودی خنثی کند.

واژگان کلیدی: فرهنگ، نیروهای بسیجی، فرهنگ بسیجی، تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی، مقام معظم رهبری.

* استادیار دانشگاه امام حسین (ع)

** کارشناس ارشد روابط بین‌الملل

۱. کلیات

۱-۱. طرح مسئله

فرهنگ از ویژگی‌های حیات انسانی است که در طول تاریخ همواره نقش اساسی و تعیین کننده در تأمین سعادت و شکوفایی جوامع انسانی داشته است. بنابراین اندیشمندان و صاحب نظران بسیاری به تبیین نقش و اهمیت فرهنگ در افول و یا صعود جوامع انسانی پرداخته‌اند. حضرت امام خمینی (ره) در این زمینه می‌فرماید: «بی‌شک بالاترین و والاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه دخالت اساسی دارد فرهنگ آن جامعه است» (باصری، ۱۳۸۶: ۶۸). فرهنگ پدیده‌ای است که از درون خاستگاه‌های طبیعی و نیروهای اجتماعی سرچشمه می‌گیرد. جغرافیا، تاریخ، زبان و ادبیات رایج در میان مردمان، در چگونگی پیدایش فرهنگ اثر می‌گذارد و در ترکیبی سازگار با یکدیگر، مجموعه‌ای از ارزش‌ها و باورهای تازه را پدید می‌آورد که بر رفتار انسانی فرمان می‌راند و پیوند میان مردم را آسان می‌سازد (سوران، ۱۳۸۶: ۹۸).

فرهنگ بسیجی که بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران، حضرت آیت الله خامنه‌ای، خود را مفتخر به آن می‌دانستند و از خداوند خواستند تا آنان را با بسیجیان محشور گرداند و فرمودند: «اگر بر کشوری نوای دلنشین تفکر بسیجی طنین انداز شد، چشم طمع دشمنان و جهان‌خواران از آن دور خواهد گردید والا هر لحظه باید منتظر حادثه‌ای ماند» (امام خمینی، صحیفه نور، جلد ۲۱: ۱۹۵). به همین دلیل کشورهای غربی به رهبری آمریکا پس از ناکامی در توطئه‌های گوناگون خود برای ساقط نمودن نظام جمهوری اسلامی، تغییر ماهیت آن و یا تغییر رفتار مسئولان نظام در سه دهه گذشته، جنگ نرم خود را شدت بخشیدند؛ به بیان رهبر معظم انقلاب اسلامی، حضرت آیت الله خامنه‌ای «مخالفان نظام، در جنگ نرم، با استفاده از ابزارهای فراوان تبلیغاتی و ارتباطاتی، ایمان‌ها، معرفت‌ها، عزم‌ها، و پایه‌ها و ارکان یک نظام و کشور مورد تهاجم قرار می‌دهند» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۸/۷/۲). بنابراین بدیهی است که حاکمیت فرهنگ بسیجی می‌تواند علیرغم دشمنی قدرت‌های جهانی با جمهوری اسلامی ایران، با حمایت از تولید ملی^۱، کار و سرمایه ایرانی، به مقابله با تحریم‌های غرب بپردازد. چرا که هم‌اکنون کشور با تهدیدات و تحریم‌های مختلف دشمنان به‌خصوص در عرصه اقتصادی مواجه است، به‌گونه‌ای که تلاش در جهت حمایت از تولیدات ایرانی و به‌کارگیری سرمایه‌های داخلی

می‌تواند ما را به سمت استقلال در زمینه‌های اقتصادی رهنمون سازد. از این رو رهبر معظم انقلاب در روز اول سال ۱۳۹۱ و پیام نوروزی خود ضمن تشریح دستاوردها و اولویت‌های کشور، سال ۹۱ را سال تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی نام‌گذاری فرمودند. انتخاب این نام برای شعار سال ۹۱ نشانگر آن است که حرکت در مسیر توسعه، پیشرفت و توجه به ارکان و اصول اقتصادی از مباحث اصلی در ساختار کشور و در ابعاد گوناگون قابل توجه است (تتماج، ۱۳۹۱: ۳۲).

بنابراین با تأکید بر فرمایش مقام معظم رهبری که «اگر ما توانستیم تولید داخل را رونق ببخشیم مسئله تورم و اشتغال حل خواهد شد»، اهتمام به تولید ملی در سایه فرهنگ‌سازی موجب حل مشکلات داخلی و مقابله با تهدیدات خارجی است. مردم بسیجی ما در رأس هرم به عنوان مصرف‌کنندگان جامعه با هر خرید از کالاهای با کیفیت ایرانی، هزینه آن را به جیب هموطنان خود وارد می‌کنند و از خروج ارز از کشور جلوگیری می‌کنند. اگرچه در این مسیر نیاز به فرهنگ‌سازی از طرف متولیان فرهنگی و ایجاد فضای سالم مدگرایی اسلامی می‌تواند آثار قابل توجهی بگذارند و کمک شایانی به این امر کنند که فرهنگ بسیجی می‌تواند فرهنگی مناسب برای این منظور باشد.

۱-۲. اهمیت و ضرورت تحقیق

رهبر معظم انقلاب با توجه به شرایط حاکم بر جهان، سال ۱۳۹۱ را سال «تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی» نامگذاری کردند. در شرایط حساس کنونی، تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی از مهمترین امور محسوب شده و تقویت اقتصاد ملی از ملزومات بديهی است. چرا که آماج حملات دشمنان بر پیکره و بنیان اقتصادی و مالی کشور افزایش یافته است، از این رو، نادیده گرفتن تولید ملی و سرمایه ایرانی در مسیر استقلال اقتصادی و مقابله با تحریم‌های غرب نابخشودنی است. هنگامی که رهبر معظم انقلاب بر تولید ملی، کار و سرمایه ایرانی تأکید می‌کنند، مبین آن است که با تشدید تحریم‌های غرب علیه ایران، بر آحاد مردم و مسئولین لازم است به حمایت از تولید ملی و سرمایه ایرانی برای خنثی کردن تحریم‌های غرب بپردازند. بنابراین یکی از گام‌های مهم در حرکت به سمت تحقق شعار «تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی»، فرهنگ‌سازی در ابعاد مختلف اقتصادی است. گسترش فرهنگ بسیجی علاوه بر آمادگی کشور برای شرایط تحریم بین‌المللی، تولید و اشتغال داخلی را نیز رونق می‌دهد.

بسیج به‌عنوان یکی از منابع مؤثر در قدرت ملی با بهره‌گیری از هویت و ویژگی‌های

خاص خود، توان بازدارندگی در مقابل انواع تهدیدات از جمله تهدیدهای نرم را داراست. بنابراین بسیج و بسیجی نمی‌تواند نسبت به شناخت و مدیریت انواع تهدیدهای نرم اقتصادی بی‌تفاوت باشد.

نگارنده مقاله حاضر بر این تصور است که تبیین ابعاد تأثیرگذاری فرهنگ و تفکر بسیجی بر تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی، این امکان را به طراحان و برنامه‌ریزان در بخش‌های مختلف کشور می‌دهد تا با شناخت محیط مربوط به خود، اقدام به طراحی و برنامه‌ریزی در ابعاد مختلف شعار سال ۱۳۹۱ یعنی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی اقدام نمایند و در اجرا نیز به صورت هم‌افزا، امنیت اقتصادی کشور را تقویت کنند و در این موازات، الهام‌بخشی انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی در منطقه و کشورهای اسلامی و تدوین الگوی توسعه‌ای جمهوری اسلامی مبتنی بر مزیت‌های فرهنگ بسیجی، می‌تواند در حرکت‌ها و نهضت‌های اسلامی ملل مسلمان جهان، الهام‌بخش باشد.

۳-۱. پیشینه تحقیق

بررسی کتابخانه‌ای و جستجوی اینترنتی در ارتباط با فرهنگ بسیجی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی، نشانگر این است که تاکنون پژوهشی جامع در این رابطه انجام نشده است و یا اگر انجام شده نویسنده در طول تحقیق به چنین مواردی برخورد نکرده است. پژوهش‌ها و تحقیقاتی که انجام شده بیشتر به ویژگی‌ها و ابعاد فرهنگ بسیجی پرداخته‌اند و در رابطه به نقش فرهنگ بسیجی در حمایت از تولید ملی، کار و سرمایه ایرانی تحقیقی جامع صورت نگرفته است. تحقیق حاضر از این جهت کاری نو و جدید محسوب می‌گردد.

الف) کارگر، احمد. (۱۳۸۷). در مقاله «بررسی شیوه‌های ترویج فرهنگ و تفکر بسیجی»، به بررسی شیوه‌های اشاعه فرهنگ و تفکر بسیجی در بین دانش‌آموزان پرداخته است. فرهنگ جامعه، گروه دوستان، مدرسه، جنس، مقطع تحصیلی و نوع عضویت در بسیج، با شیوه‌های اشاعه رابطه معنادار دارند و مهمترین متغیر تأثیرگذار بر شیوه‌های اشاعه فرهنگ و تفکر بسیجی، فرهنگ جامعه می‌داند.

ب) نیکخو، غلام حیدر. (۱۳۷۸). در مقاله «تبلیغات و نقش آن در گسترش فرهنگ بسیجی (۱)»، به بررسی تاریخچه تبلیغات، تبلیغ در ادیان الهی، تاریخچه تبلیغ در اسلام، تبلیغ در دنیای معاصر، تأثیر تکنولوژی در تبلیغات، تبلیغات از دیدگاه‌های مختلف و مفاهیم تبلیغات و هدف و روش‌های تبلیغ پرداخته است. اما وی اشاره به نقش فرهنگ بسیجی در تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی نمی‌کند.

ج) فیروزآبادی، سیدحسین و محمود فرهادی. (۱۳۸۹). در مقاله «بررسی تأثیر فرهنگ بسیجی بر امنیت ملی کشور»، ابتدا فرهنگ بسیجی در قالب مؤلفه‌های ساختاری شامل جهاد اعتقادی و اخلاقی، جهاد علمی و فرهنگی، جهاد سیاسی و جهاد نظامی، دفاعی و امنیتی تفسیر و تبیین گردیده است و سپس با شناسایی و تبیین مؤلفه‌های ساختاری متناظر با بسیجی در امنیت ملی، اقدام به بررسی و تحلیل نقش و کارکردهای مؤلفه‌های فرهنگ بسیجی بر مؤلفه‌های ساختاری امنیت ملی جمهوری اسلامی شده است. در این مقاله اشاره‌ای به نقش فرهنگ بسیجی در حمایت از تولید ملی، کار و سرمایه ایرانی نشده است.

د) قبادی، حسینعلی. (۱۳۷۳). در مقاله «نگاهی بر شکوفایی ارزش‌ها در فرهنگ بسیجی»، به بررسی عوامل فرهنگ‌زایی در نگرش بسیجیان، مانند نگرش عاشورایی، فرماندهی، سرداری مستضعفان و پشتوانه مردمی، پیوند فرهنگ بسیجی با عدالت‌طلبی و ... پرداخته است.

۴-۱. پرسش‌های تحقیق

الف) پرسش اصلی

پرسش اصلی تحقیق عبارت است از: این‌که نقش فرهنگ بسیجی در حمایت از تولید ملی، کار و سرمایه ایرانی چیست؟

ب) پرسش‌های فرعی

- ویژگی‌ها و مؤلفه‌های فرهنگ بسیجی چیست؟

- اهمیت تولید ملی، کار و سرمایه ایرانی از دیدگاه امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب

حضرت آیت الله خامنه‌ای چیست؟

- وظایف نیروهای بسیجی در سال تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی چیست؟

۵-۱. سازماندهی تحقیق

مقاله حاضر از پنج بخش تشکیل شده است. در بخش اول به کلیات و ادبیات تحقیق پرداخته شده است. در بخش دوم، نیروهای بسیج و فرهنگ بسیجی و ویژگی‌های آن مورد بررسی قرار گرفته است؛ در بخش سوم مقاله به اهمیت تولید ملی از دیدگاه بنیانگذار نظام جمهوری اسلامی، حضرت امام خمینی (ره) پرداخته شده است؛ در بخش چهارم مقاله شعار سال ۱۳۹۱، یعنی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی از دیدگاه مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است و در نهایت در بخش آخر بررسی نقش فرهنگ بسیجی در حمایت از تولید ملی، کار و سرمایه ایرانی تبیین و تحلیل شده است.

۲. نیروهای بسیج و کارکردهای آن

یکی از ساختارهای قوام‌بخش جوامع کنونی؛ نهادها و تشکلهای «مردم‌نهاد» موسوم به «سازمان‌های غیردولتی»^۱ هستند که در ابعاد و اشکال مختلف و در زمینه‌های گوناگون در حال فعالیت مدنی و اجتماعی هستند (شیرین، ۱۳۸۸: ۱۳). بسیج نهادی اجتماعی با ابعاد متعدد و وسیع برای پاسخگویی به نیازهای اساسی جامعه اعم از سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و در صورت نیاز امنیتی و نظامی می‌باشد (خزایی، ۱۳۸۷: ۶۸). مفهوم بسیج به معنای مصطلح امروزی که از آذر سال ۱۳۵۸ توسط رهبر کبیر انقلاب حضرت امام خمینی (ره) به این اسم نامیده شد (زمانی، ۱۳۸۷: ۳۸) ابتدا در کاربردی نظامی تبلور یافت. این امری عجیب نیست؛ زیرا ضرورت محافظت از انقلاب اسلامی در بدو پیدایش آن، ایجاب می‌کرد که سازمانی نظامی با قدرتی فراتر از قدرت دشمنان آن روز انقلاب و همین‌طور فراتر از قدرت نیروهای مدافع انقلاب؛ یعنی ارتش جمهوری اسلامی در آن روز، از این نهال نوپا محافظت کند. بنابر آنچه در سال‌های بعد نیز توسط رهبر کبیر انقلاب و پس از ایشان، مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای به عنوان رهنمود بیان شده، مشخص می‌شود که بسیج یک سازمان صرفاً نظامی نبوده و نیست و بالاتر از آن، حتی سازمان هم نیست؛ اگرچه جلوه‌ای از آن در سازمان نیروی مقاومت بسیج جلوه‌گر شده است (حسنی آهنگر و بزمشایی، ۱۳۸۸: ۶۳).

بسیج به مثابه تجلی مشارکت مردم در گذار نظام از شرایط و بحران‌های گوناگون، نهادی است که به ابتکار و دوراندیشی عالمانه حضرت امام (ره) تأسیس شد. در اساسنامه بسیج مستضعفین، بسیج را به این صورت تعریف کرده‌اند: «بسیج نهادی است تحت فرماندهی مقام معظم رهبری که هدف آن نگهبانی از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن و جهاد در راه خدا و گسترش حاکمیت قانون خدا در جهان طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران و تقویت کامل بنیه دفاعی از طریق همکاری با سایر نیروهای مسلح و همچنین کمک به مردم هنگام بروز بلا و حوادث غیرمترقبه می‌باشد» (کیاکجوری، ۱۳۸۹: ۲۸). اهمیت کارکردی این نهاد به‌ویژه در حوزه مسائل دفاعی - امنیتی، به گونه‌ای است که در اصل ۱۵۱ قانون اساسی تصریح شده که مهم‌ترین دلیل تشکیل ارتش بیست میلیونی دفاع از تمامیت ارضی و مقابله با هرگونه تهدید داخلی و خارجی است (ساعد، ۱۳۸۴: ۱۰-۳۳). البته در سایر اسناد نظیر اسناد برنامه سوم (ماده ۱۷۵) و چهارم (ماده ۱۱۹) توسعه کشور نیز به وظیفه نیروی بسیج در برقراری و تأمین امنیت ملی اشاره روشنی شده است (عسگری، ۱۳۸۸: ۱۰۴). بنابراین می‌توان گفت بسیج،

عامل حیاتی در هرگونه استراتژی دفاعی مؤثر است. برای یک کشور مدرن، ایجاد برنامه‌های بسیج و تدابیر آماده‌سازی در صورت وقوع جنگ از اهمیت زیادی برخوردار است. حضرت امام(ره) در آخرین پیام خود به مناسبت هفته بسیج (۶۷/۹/۲)، مأموریت‌های زیر را برای بسیج بر شمرده‌اند: ۱. بسیج شجره طیبه است؛ ۲. بسیج معراج اندیشه پاک اسلامی است؛ ۳. یکی از ضروری‌ترین تشکله‌ها، بسیج دانشجوی و طلبه است؛ ۴. فرزندان بسیجی‌ام پاسدار اصول تغییرناپذیر «نه شرقی و نه غربی» باشید؛ ۵. باید بسیجیان جهان اسلام در فکر ایجاد حکومت بزرگ اسلامی باشند؛ ۶. بدون آمریکا و شوروی می‌شود به زندگی مسالمت‌آمیز توأم با صلح و آزادی رسید.

مقام معظم رهبری نیز در دیدار اعضای بسیج دانشجویی با معظم‌له (۸۶/۳/۱۵) فرمودند: «بسیج به معنای فرد یا مجموعه آماده برآوردن نیازهای انقلاب اسلامی است، بسیجی کمر بسته اسلام و انقلاب است. اهمیت بسیج در داشتن یک درک متعالی از مسائل کشور و جهان است. بسیج باید جلوتر از همه وارد عرصه علم بشود و عرصه‌های علم، فناوری و نوآوری‌های علمی را تصرف نماید» (نوی، ۱۳۸۸: ۱۶-۱۷). حضور سازمان یافته مردم به‌عنوان «بسیج» در صحنه‌های مختلف سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی، کارکردهای متعددی را برای بسیج به همراه داشته است که باید شناخت منظمی از آنها به‌دست آورد.

الف) از بعد اجتماعی: حضور جوانان و نوجوانان در تشکلهای مختلف بسیج دانش‌آموزی و دانشجویی، برگزاری اردوهای مختلف به‌وسیله رده‌های مقاومت بسیج در سطح شهرستان، استان، کشور یا خارج کشور، به بلوغ اجتماعی افراد جامعه، آشنا کردن ایشان به آداب و رسوم اجتماعی دیگر فرهنگ‌ها و در نهایت، به تربیت آداب اجتماعی، وحدت جامعه و مشارکت اجتماعی مردم کمک بسیار مهم و مؤثری کرده است.

ب) از بعد سیاسی: بسیج با ایفای نقش در انتخابات و تشویق و ترغیب مردم، به‌ویژه جذب جوانان و نوجوانان بسیجی به مشارکت سیاسی، از ابعاد داخلی و خارجی، به بیداری سیاسی مردم کمک فراوانی کرده است.

ج) از بعد فرهنگی: بسیج در این عرصه با برگزاری دوره‌های مختلف آموزشی، علمی و اعتقادی، برگزاری مسابقات فرهنگی، مراسم مذهبی و ملی نقش‌آفرینی کرده است.

د) از بعد اقتصادی: با ایجاد تعاونی‌های مختلف و اجرای پروژه‌های مهم مانند واکسیناسیون فلج اطفال و تنظیم خانواده، همبازی سازمان یافته مردم را به نظام و دولت نشان داده است.

ه) از بعد دفاعی و امنیتی: با انجام آموزش نظامی، امدادی و برگزاری مانورهای مختلف و ایجاد پست‌های ایست بازرسی و جمع‌آوری اخبار و رویدادها، زمینه مشارکت وسیع مردم و نیز ایجاد آرامش و رفاه جامعه را فراهم آورده است (نقیب السادات، ۱۳۸۹: ۱۰۱).

۲-۱. فرهنگ بسیجی و ویژگی‌های آن

دستور تشکیل بسیج به‌وسیله امام خمینی (ره) با الگوگیری از سیره نبوی صلی‌الله‌علیه و آله و سلم در رویارویی با دشمنان داخلی و خارجی عصر آن حضرت، که در جنگ‌هایی مانند جنگ بدر از وضعیت ناهمگون و غیر برابر برخوردار بودند، صادر شد (فیروزآبادی و فرهانی، ۱۳۸۹: ۱۲) و تا امروز نیروهای بسیج در عرصه‌های مختلف نقش حیاتی بر عهده داشته‌اند. حضرت امام (ره) در مورد بسیج فرمودند: «بسیج یک فرهنگ است» (انسجام ملی و نقش بسیج در آن، ۱۳۸۵: ۱۱)، از این رو، یکی از ویژگی‌هایی که عامل ماندگاری و تداوم بسیج شده است، فرهنگ بسیجی است. از مفهوم فرهنگ مانند بسیاری از مفاهیم دیگر علوم انسانی تعاریف مختلفی ارائه شده است. برخی از دیدگاه‌ها آن را چنان گسترده می‌دانند که تمام شئون زندگی انسان را شامل می‌شود، به‌گونه‌ای که فرهنگ کلی، همه جایی، همه زمانی و در نهایت یک امپراطوری می‌شود که عملاً قابل مطالعه و تحقیق نخواهد بود. بعضی نیز آن را به یک یا چند عنصر محدود تقلیل می‌دهند.

ابعاد و دامنه مفهومی که به‌عنوان فرهنگ می‌شناسیم آن قدر عمیق و وسیع است که مشکل بتوان آن را در قالب تعریفی مشخص و محدود گنجانند. با مراجعه به نوشته‌ها و گفته‌های صاحب‌نظران، شاید بتوان صدها توصیف و تعریف از فرهنگ یافت که از ارزش‌ها، اعتقادات و باورها گرفته تا منش‌ها، هنجارها و از ادبیات و هنر و معماری گرفته تا آیین‌ها، افسانه‌ها و اسطوره‌ها را در بر می‌گیرد (حسین‌نژاد، ۱۳۷۵: ۳۰۸).

«ریموند ویلیامز»^۱ معتقد است؛ فرهنگ یکی از دو یا سه واژه بسیار سخت در زبان انگلیسی است. واژه و مفهوم فرهنگ در تاریخ اندیشه‌های غربی، مانند بسیاری از مفاهیم دیگر ریشه‌ای مذهبی دارد و از «Culte» به‌معنای پرستش و آیین گرفته شده است (خسروی و جباری ثانی، ۱۳۹۰: ۹۴-۹۵).

محمود روح‌الامینی می‌نویسد: «فرهنگ واژه‌ای فارسی و مرکب از دو جزء فر و هنگ است. فر پیشوند و به‌معنای جلو، بالا، بر و پیش آمده و به‌معنای شکوه، درخشندگی و بزرگی هم در ادبیات به‌کار رفته است. هنگ از ریشه اوستایی تنگا و به‌معنای کشیدن، سنگینی و

وزن می‌باشد» (روح‌الامینی، ۱۳۷۲: ۱۹-۲۴).

تایلر در کتاب «فرهنگ بدوی» فرهنگ را مجموعه پیچیده‌ای شامل دانش‌ها، باورها، هنر، اخلاق، آداب و سایر نگرش‌ها و عاداتی تعریف می‌کند که فرد به‌عنوان عضو یک جامعه به‌دست آورد (نقیب‌زاده، ۱۳۷۹: ۱۷۱). «گی روشه»^۱ فرهنگ را عبارت از مجموعه بهم پیوسته‌ای از اندیشه‌ها و احساسات و اعمال کم‌وبیش صریحی توصیف می‌کند که به‌وسیله اکثریت افراد گروه پذیرفته شده است و برای اینکه این افراد، گروه معین و مشخصی را به‌وجود آورند لازم است که آن مجموعه به‌هم پیوسته به نحوی مراعات گردد. به نظر «مارگارت مید»^۲، فرهنگ پذیرشی از مجموع رفتارها و اعمال موجود در یک جامعه است که اعضا و افراد آن با ضوابطی مشترک تمام آن را به کودکان خود و قسمتی از آن را به مهاجرینی که به عضویت جامعه در می‌آیند منتقل می‌سازند (خسروی و جباری ثانی، ۱۳۹۰: ۹۴-۹۵).

اما فرهنگ و تفکر بسیجی حقیقتی است که در آن والاترین ارزش‌های انسانی رشد و تکامل یافته، مملو از شایستگی و بایستگی است. حیات معقول و تکامل یافته انسان را فراهم آورده، پیشرو، هدفدار، اصیل و متأثر از اصول ثابت معقولی است که بر دریافت‌های عالی انسانی متکی است. بستر حرکت عمومی جامعه، آرمان‌گرا، ظلم‌ستیز متأثر از ارزش‌های اسلامی واجد عناصر، معنویت، شهادت، شجاعت، غیرت و حریت است. دارای ابعاد مادی و معنوی است که در آن اولویت به حفظ ارزش‌هاست و حساسیت‌های اعتقادی و سیاسی دارد. حضرت امام رضوان الله علیه همواره تفکر بسیجی را یک ضرورت برای همه عرصه‌ها و بسیج را فرمول دفاع همه‌جانبه از انقلاب اسلامی توصیف می‌کردند. مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۳۷۴)، در این خصوص می‌فرمایند: «در حقیقت، بسیج یک فرهنگ و یک حرکت فرهنگی است. فرهنگ بسیجی، یعنی چیزی که ما برای هر یک از احاد جامعه اسلامی، آن را آرزو می‌کنیم. این‌که می‌گوییم همه باید بسیجی باشند، همین است. بسیجی کسی است که برای ارزش‌های اسلام، اهمیت قائل است و معتقد به خدا، خاضع و خاشع در مقابل پروردگار عالمیان است» (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۳ به نقل از نائینی، ۱۳۹۱: ۵۲۲).

«فرهنگ بسیجی، فرهنگ معنویت، شجاعت، غیرت، استقلال، آزادگی و اسیر خواسته‌های تحقیرآمیز نشدن است. خواسته‌های زندگی، برای همه مهم است، اما آنچه که مهمتر است، آرمان‌ها، ارزش‌ها و هدف‌هاست. آن‌ها را باید مقدم داشت. بنابراین بسیج به‌عنوان متن

1. Guy Rocher
2. Margaret Mead

جامعه و توده مردم آماده، آگاه، فداکار و وفادار که اصلی‌ترین عناصر آن را جوانان تشکیل می‌دهند، در صورتی که مجهز به ایمان، تقوا، اخلاص، آگاهی، منطقی و بصیرت باشد. این خصوصیات، همان سپر نفوذناپذیری در برابر فرهنگ مهاجم است که تهاجم خطرناک دشمن را در همه ابعاد دفع می‌کند و با تلاش و مجاهدت خود به بالندگی و پیشرفت همه‌جانبه کشور می‌اندیشد» (نائینی، ۱۳۹۱: ۵۲۲).

فرهنگ بسیجی، فرهنگی است برآمده از آیین تشیع، جلوه‌ای راستین از اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله و سلم است و سیر مراحل حیات و تکامل خود را در منویات و سیره عملی مؤسس جمهوری اسلامی و مقام معظم رهبری و الگوگیری از سیره عملی و نظری پیامبر (ع) و ائمه علیهم‌السلام (به‌عنوان مبانی نظری اسلام) سپری کرده است. توجه به همین واقعیت موجب شد تا استفاده از منویات و فرمایشات حضرت امام خمینی رحمة الله علیه و مقام معظم رهبری، مبنای استدلال اثباتی رابطه فرهنگ بسیجی با تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی قرار گیرد.

یکی از مباحث اساسی مطرح در جامعه، شناخت زمینه‌های شکل‌گیری فرهنگ بسیج، ویژگی‌های، اصول و نحوه تحول‌پذیری آن است. با توجه به اینکه در علوم اجتماعی، فرهنگ به‌عنوان مجموعه‌ای از آداب و رسوم، عقاید، روحیات و دانش تعریف شده است؛ عناصر چون سنت، عقاید، احساسات و دانش تشکیل‌دهنده فرهنگ بسیجی است. بر این اساس کاملاً طبیعی است که فرهنگ بسیج باید، افزون بر تأکید بر جنبه‌های عینی و واقعی رفتار و منش بسیجیان، به جنبه‌های آرمانی آن نیز توجه داشته باشد. در بررسی و شناخت فرهنگ بسیج، شناخت ویژگی‌ها و اصول آن اهمیت بسیاری دارد که در زیر به برخی از آنها اشاره می‌گردد:

الف) صفت دینی: فرهنگ بسیجی با صفت دینی تعریف می‌شود، چرا که وجه دینی آن نسبت به وجه علمی، فنی و تکنیکی برتری دارد. برای مثال اگر به خاطرات، قصه‌ها، اشعار و آداب و رسوم مطرح شده توسط بسیجیان توجه گردد، جهت‌گیری دینی آن کاملاً واضح بوده و مورد توجه است. ولایت فقیه، مبارزه دائم با استکبار جهانی، جلوگیری از نفوذ تفکرات التقاطی و وابسته و منحرف، وحدت کلمه، دفاع از اصول نه شرقی و نه غربی، شهادت‌طلبی، حضور در صحنه‌های مختلف انقلاب و بالاخره خدمتگزاری به مردم و تعاون در سازندگی کشور، بخشی از ارزش‌های دینی هستند که بسیج، طلایه‌دار آنهاست (سیف‌زاده، ۱۳۸۸: ۷۸).

ب) عام‌گرایی و مردمی بودن: فرهنگ بسیجی ویژگی عام‌گرایی و مردمی دارد، زیرا نیروهای مقاومت بسیج متشکل از اکثریت قشرهای اجتماعی است و فقط به یک گروه

خاص اطلاق نمی‌شود. از این روست که وجه مشترک همه نیروهای درگیر در بسیج و حرکت‌های بسیجی، مردمی بودن آن است. بنابراین گرایش‌های خاصی چون علم‌گرایی، فن‌گرایی، تخصص‌گرایی و یا تمایل به یکی از رفتارهای خاص اجتماعی صفت مشخصه بسیج نیست، در مقابل وجه مشترک همه گروه‌ها و سازمان‌های بسیجی روحیه جمعی و تمایل به حرکت‌های جمعی و عمومی است. علاقه به انجام کارهای جمعی که نیاز جمعی را تأمین می‌نماید، در رفتار همه بسیجیان به چشم می‌خورد. به‌عنوان مثال در فرهنگ بسیجی تمایلات دینی و ملی بسیار است و حفظ خانواده و نهادهای اصلی جامعه، امری سیاسی است. کمتر فرد بسیجی سعی دارد تا منافع شخصی‌اش را مقدم بر منافع جمعی بداند. برعکس، بسیجی هویت خود را در راستای حرکت جمع می‌داند. او خود را نیروی جمعی تلقی می‌کند (حبی، ۱۳۸۱: ۱۰۵).

ج) واقعیت‌گرایی و عینی‌گرایی: فرهنگ بسیجی با اینکه جنبه آرمانی دارد، تمایل به واقعیت‌گرایی و عینیت‌گرایی دارد. برای مثال مفهوم خدا، امام زمان (عج)، شجاعت، فداکاری، شهادت و ...، که مفاهیم و عناصر اساسی تفکر او هستند؛ مفاهیمی دور از ذهن و انتزاعی نیستند و برای بیان آنها بسیجی نموده‌های عینی بسیاری را می‌تواند ارائه کند.

د) مرتبط با زمان و مکان: فرهنگ بسیجی با زمان و مکان مرتبط است. زیرا یک فرد بسیجی با درک دقیق از زمان و مکان زندگی می‌کند. تعریفی که او از زمان و مکان دارد، بسیار متفاوت از مفاهیم زمان و مکان مطرح در زندگی فرد معمولی همچون یک تاجر است. زمان و مکان در زندگی روزمره یک فرد معمولی بر فرد و منش او مسلط است و هویت و موقعیت فرد در آنها قرار دارد (آزاد ارمکی، ۱۳۷۶: ۹).

ه) زبان خاص: فرهنگ بسیجی با زبان خاص قابل تعریف است. مفاهیمی که در نزد بسیجی به‌کار می‌رود و در مراودات روزمره از آنها استفاده می‌کند، بسیار متفاوت از آنچه دیگران استفاده می‌کنند، است. تفاوت در زبان و مفاهیم، حکایت از وجود تفاوت در نوع زندگی است. با وجود اینکه مردم در ایران به‌طور رسمی در مکالمات و نوشتارهای خود از زبان فارسی استفاده می‌کنند، بسیجی نیز از این قاعده مستثنی نیست؛ ولی تفاوت بسیار در نحوه بکارگیری زبان و معانی مفاهیم بکار برده شده با سایر افراد دیگر گروه‌ها وجود دارد. الف) چرا که درصد مفاهیم انتخاب شده در زبان بسیجی با زبان بکار برده شده توسط دیگران تفاوت دارد. برای تعیین تفاوت بین اقشار گوناگون جامعه‌شناسان به تفاوت‌های بین جوامع براساس تفاوت‌های موجود در زبان اشاره می‌کنند. بطور متوسط افراد در جامعه مفاهیم را

با تفاوت بسیار نسبت به یکدیگر به کار می‌برند، اما تنها به میزانی که یک گروه خاص از مفاهیم خاصی استفاده کند. ب) بار ارزشی و معنایی که به مفاهیم خاص از طرف بسیجی داده شده است، از گروه دیگر متفاوت است. برای مثال مفهوم شهامت و شهادت در نزد او، در مقایسه با دیگران تفاوت بسیاری را دارد. همچنین حساسیت‌های فرهنگی یک بسیجی با دیگران متفاوت است.

و) ارزشمند ساختن برخی از گروه‌های مرجع نسبت به دیگران: فرهنگ بسیجی با ارزشمند ساختن برخی از گروه‌های مرجع نسبت به دیگران قابل تعریف است. مثلاً گروه دوستان و هم‌زمان، اهمیت بیشتری نسبت به گروه‌های شغلی و یا هم محلی دارند. این جابجایی گروه‌های مرجع در مقایسه با دیگر گروه‌های اجتماعی در جامعه ایران، نقش‌پذیری و انجام نقش‌ها برای نیروی بسیج را با سهولت بیشتری ممکن می‌سازد، در این راستا خانواده در نزد بسیج نیز تعریف جدیدی می‌یابد.

ز) ترکیب خاص عناصر مادی و معنوی فرهنگ: در فرهنگ‌ها به‌طور متوسط هر دو عنصر مادی و معنوی نقش‌هایی نزدیک به یکدیگر ندارند. در صورتی که جامعه ساختار فنی و تکنیکی داشته باشد، عناصر مادی فرهنگ از قبیل تکنولوژی ... نقش آفرین‌ترند و در بعضی از سطوح بر ساحت عناصر معنوی فرهنگ‌ها تأثیرگذار هستند. در مقابل، در جامعه‌ای که عناصر معنوی فرهنگ از قبیل ارزش‌ها و عقاید تسلط بیشتری دارند، عناصر مادی رنگ‌پذیر هستند. از این‌رو اگر رابطه بین این عناصر «مادی و معنوی فرهنگ» سازگار و رسا باشد، تحول‌پذیری فرهنگ سهل‌تر و ممکن‌تر می‌گردد.

بنابراین عناصر معنوی فرهنگ اهمیت بیشتری نزد بسیجیان پیدا می‌کند. این عناصر بر نقش و اهمیت عناصر مادی نیز اثر می‌گذارند. در جنگ دیده شده است که سلاح و تجهیزات نقش ثانویه یافته است. سازماندهی و برنامه‌ریزی نقش فرعی یافته است و در مقابل ایثار، شجاعت، توکل و صداقت نقش‌هایی اساسی را یافته‌اند. در راستای این جهت‌گیری بوده است که سلاح و تجهیزات در اختیار آدمیان قرار داده شده و نحوه به‌کارگیری آنها نیز با امید به خدا و همان ماورا بوده است.

ح) تحول‌پذیری: در صورتی که بسیج و نیروی بسیج از لحاظ شکل و صورت خارجی آن، موقتی و گذرا دانسته شود، تحول‌پذیری فرهنگ بسیجی معنا نمی‌یابد. حال اگر بسیج و نیروی بسیجی یکی از عناصر اصلی جامعه ایران دانسته شود، فرهنگ آن نیز بخشی از فرهنگ کلان جامعه خواهد بود. به نظر می‌آید که این طرز تلقی صادق‌تر است. از این رو است که هر

نوع اتفاق و حادثه‌ای که در مورد فرهنگ کلی جامعه و یا فرهنگ بسیج حاصل شود، دیگر عناصر فرهنگ را تحت تأثیر قرار می‌دهد (آزاد ارمکی، ۱۳۷۶: ۹-۱۲).

ط) فرهنگ انجام کار گروهی: فرهنگ بسیجی با تک روی در کارها مخالف است و آن را مانع پیشرفت می‌داند، از این رو فرهنگ بسیجی فرهنگ کار گروهی و ترویج اخلاق و مدارا در کار است. چرا که کار گروهی ظرفیت تحمل افراد را بالا می‌برد و موجب همکاری بیشتر مردم با هم می‌شود.

ی) تلاش خالصانه و خستگی‌ناپذیر در سایه توکل به خدا؛ در فرهنگ بسیجی تلاش خالصانه و برای رضای خدا انجام می‌شود و در بند پول، مال و منال نیست. بسیجی کار خود را با توکل به خدا شروع می‌کند و تا پایان به تلاش خستگی‌ناپذیر خود در سایه ایمان به خداوند ادامه می‌دهد.

به‌کارگیری این ویژگی‌ها ضمن تحقق هدف مورد نظر و رفع همه موانع، مطابق وعده قرآنی، نصرت الهی برای مجاهدان راه خدا تضمین شده است. «ان تنصروا الله ینصرکم»، «من یتق الله له مخرجاً» و «واتقوا الله و یعلمکم الله» نمونه‌هایی از آیات روشن الهی هستند (حسنی آهنگر و بزمشایی، ۱۳۸۸: ۶۴-۶۵).

۲-۲. ویژگی‌های فرهنگ بسیجی از دیدگاه مقام معظم رهبری

فرهنگ بسیجی بر ایثار، عشق، از خود گذشتگی، ایمان، تقوی و روحیه شهادت‌طلبی استوار است (محقق، ۱۳۸۸: ۹۶). مقام معظم رهبری درباره فرهنگ بسیجی و ارتباط آن با مشکلات کشور فرموده‌اند: «فرهنگ بسیجی است که می‌تواند بر همه تحولات این کشور فایده بیاید و حرکت این کشور را تضمین کند» و در بیانی دیگر خواستگاه این فرهنگ را چنین تبیین کردند: «فرهنگ بسیجی... نشأت گرفته از روحیه ایمان و ایثار توأم با تلاش انقلابی عزیزان بسیجی می‌باشد». وی در دیدار دانشجویان بسیجی در پنجم خردادماه سال ۱۳۸۴ فرهنگ بسیجی را در چند محور ترسیم کردند که عبارتند از:

الف) پیشرو بودن: پیشرو بودن بسیجی یک فرهنگ است و اگر بخواهیم این فرهنگ را در یک جمله تعریف کنیم، باید بگوییم پیشرو بودن در همه عرصه‌های اساسی زندگی. درست است که بعضی‌ها اصرار دارند بسیجی را در محیط دانشگاه و بیرون دانشگاه بد معنا کنند؛ اما از کسانی که حرف بوق‌های تبلیغاتی دشمنان این ملت را تکرار می‌کنند، انتظار زیادی نیست. مسئله این است که خود ما بفهمیم بسیجی یعنی چه؟.

ب) به میدان آمدن: بسیج یعنی به صحنه آمدن و به میدان آمدن. چه میدانی؟ میدان

چالش‌های حیاتی و اساسی. میدان‌ها و چالش‌های اساسی زندگی چیست؟ فقط آن وقتی است که به کشوری حمله شود و مردم آن کشور به صحنه بیایند تا از مرزهای خودشان دفاع کنند؟ البته که نه؛ این فقط یکی از موارد به میدان آمدن است. آن وقتی هم که هویت ملی و سیاسی یک ملت مورد مناقشه قرار می‌گیرد، جای به میدان آمدن است. آن وقتی هم که به فرهنگ، اعتقادات و باورهای ریشه‌دار یک ملت اهانت می‌شود و آن را تحقیر می‌کنند، جای به میدان آمدن است. آن وقتی هم که نسل برگزیده یک ملت احساس می‌کنند از غافله دانش عقب مانده‌اند و باید علاجه بکنند، جای به میدان آمدن است. آن وقتی هم که احساس بشود پایه‌های یک زندگی مطلوب و عادلانه در کشور احتیاج به تلاش دارد تا ترمیم و یا استوار شود، جای به میدان آمدن است. آن وقتی هم که جبهه‌های فکری و فرهنگی دنیا برای تسخیر ملت‌ها با ابزارهای فوق مدرن می‌آیند تا ملتی را از سابقه، فرهنگ و ریشه خود جدا کنند و به راحتی آن را زیر دامن خودشان بگیرند، جای به میدان آمدن است.

ج) احساس نیاز: همه این‌ها انسان‌هایی را می‌طلبد که نیاز را احساس کنند؛ آدم‌های گیج و غافل و سرگرم نیازهای حقیر اصلاً این نیازها را احساس نمی‌کنند. آن روزی هم که مرزهای ما به وسیله هزاران چکمه پوش نظامی تهدید می‌شود، در کشور ما کسانی بودند که اگر به آنها گفته می‌شد خاک، وطن، ملت، حیثیت و غیرت ما را دارند لگدکوب می‌کنند، تو هم بیا کاری بکن، می‌گفت برو بابا، دلت خوش است! حواسش به این نیاز نبود و حس نمی‌کرد که چنین نیازی وجود دارد. پس اول، احساس نیاز است.

د) آمادگی: بعد از احساس نیاز، آمادگی است. همه آماده نیستند از راحتی و حضور پای بخاری گرم در زمستان یا کولر خنک در تابستان صرف نظر کنند؛ همه حاضر نیستند برای خودشان دشمن بتراشند؛ همه حاضر نیستند در یک راه دشوار عرق بریزند و سنگلاخ‌ها را بنوردند؛ انسانی با همت و با اراده می‌خواهد. پس عزم و اراده کار کردن و گذشت از راحتی و آسایش هم یک شرط است (صدیق، ۱۳۸۸: ۳۸).

ه) نخواستن مزد: شرط دیگر این است که در مقابل این حرکت و کار، از کسی مزد نخواهد. مزد، مربوط به جایی است که کسی از بیرون به ما انگیزه می‌دهد این کار را بکن، این پول را بگیر وقتی ما از درون و عمق جان و از عشقمان انگیزه می‌گیریم، از چه کسی می‌خواهیم مزد بگیریم؟ مزد دادن، تحقیر ماست؛ تحقیر انسانی است که از درون دارد می‌جوشد.

و) داشتن توان: اینها خصوصیات یک انسان بسیجی است؛ فرهنگ بسیج یعنی این. هیچ ملت باشرافی از وجود مجموعه بسیجی در درون خود بی‌نیاز نیست. یک مجموعه بسیجی

علاوه بر همه اینها، باید توان هم داشته باشد. درست است که بسیج ما در دوران جنگ و بعد از جنگ، پیرمردهای هفتادساله هم داشت؛ اما توان، نشاط و قدرتِ نوردیدن این راه‌های دشوار، غالباً مخصوص جوانان است. بنابراین مجموعه بسیجی، یک مجموعه جوان و یک چهره جوانی است.

(ز) فکر و دانایی و تولید علم: این میدان‌ها، میدان فکر، دانایی و تولید علم است؛ میدان چالش‌های گوناگون برای جبران عقب‌ماندگی علمی است. یک نفر می‌آید فکر و شبیه و پیشنهاد فکری را در میان می‌گذارد؛ اگر بخواهیم درست انتخاب کنیم، باید بتوانیم آن را بشناسیم، بفهمیم، تجزیه و تحلیل کنیم و نقاط و بخش‌های غلط آن را کنار بزنیم؛ و اگر بخش درستی دارد، آن را بگیریم و با بخش‌های درستِ خودمان در هم بیامیزیم و مخلوق خودمان را ارائه دهیم. اگر هم عنصر درستی ندارد، همه‌اش را در زباله‌دانی بریزیم (صدیق، ۱۳۸۸: ۳۹).

۳. اهمیت تولید ملی از دیدگاه امام خمینی (ره)

با توجه به نام‌گذاری سال ۱۳۹۱ به نام تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی، به نظر می‌رسد پرداختن به نظرات بنیان‌گذار نظام جمهوری اسلامی در رابطه با اهمیت تولید ملی ضروری باشد. اهمیت تولید ملی از دیدگاه امام خمینی (ره) عبارتند از:

۳-۱. اعتماد به نفس و توجه به تولید داخلی: آنها که این صنعت‌های بزرگ را درست کردند، آنها هم انسان‌های یک سر و دو گوشی هستند که مثل سایر انسان‌ها نیستند؛ متنها قبل از ما بیدار شدند و ما را خواب کردند، قبل از اینکه ما بیدار شویم آنها بیدار شدند و خودشان را صرف این کردند که با ایادی خودشان مستقیماً یا به‌طور غیرمستقیم ما را غافل کنند، ما را خواب کنند و به ما تزریق کنند با این عنوان که شما نمی‌توانید.

۳-۲. وابستگی اقتصادی: شما می‌دانید که اگر یک مملکت در اقتصاد، خصوصاً این رشته اقتصاد که نان مردم است؛ در این خصوص به خارج احتیاج پیدا نکند و یک احتیاج مبرمی که نتواند خودش را اداره کند و باید دیگران او را اداره کنند. این وابستگی اقتصادی آن هم در این رشته، موجب این می‌شود که ملت ایران، مملکت ایران، به دیگران تسلیم بشود (حضرت امام خمینی (ره)، صحیفه نور، جلد: ۶، ۴۹۱).

۳-۳. قبح واردات: چقدر برای یک مملکت عیب و سرشکستگی است که دستش را به طرف آمریکا دراز کند که گندم بدهد، کشکول‌گدائیش را پیش دشمنش باز کند و از او بخواهد که رزقش را بدهد. چقدر برای ما سرشکستگی دارد، تا این ملت بنایش را بر این نگذارد که

کشاورزیش را تقویت کند و بسازد به آنکه خودش به دست می آورد، نمی توانیم استقلال پیدا کنیم (ثواب، ۱۳۸۱: ۲۰۴).

۳-۴. برکت محاصره اقتصادی: این محاصره اقتصادی را که خیلی از آن می ترسند، من یک هدیه می دانم برای کشور خودمان؛ برای اینکه محاصره اقتصادی معنایش این است که مایحتاج ما را به ما نمی دهند. وقتی مایحتاج را به ما ندادند خودمان می رویم دنبالش، مهم این است که ما بفهمیم که دیگران به ما چیزی نمی دهند، ما خودمان باید تهیه کنیم.

۳-۵. استقلال کشور: شما حالا باید از اول شروع کنید و قصدتان بر این باشد که خودتان در همه چیز مستقل باشید، در فرهنگ مستقل باشید، در صنعت مستقل باشید، در زراعت مستقل باشید؛ وقتی بنا را بر این گذاشتید و با این عزم وارد میدان شدید می توانید که کشور خودتان را نجات بدهید و کشور خودتان را مستقل کنید و استقلال کشور خودتان را برای همیشه بیمه کنید.

۳-۶. تحمل مشکلات: مادامی که بخواهیم مستقل باشیم و زیر بار وابستگی نرویم، باید تحمل این مشکلات و قدرت مبارزه با آن را پیدا کنیم.

۳-۷. تلاشگران اقتصادی: من دست و بازوی همه کسانی که بی ادعا و مخلصانه درصدد استقلال و خودکفایی کشورند را می بوسم.

۳-۸. بازار اسلامی یا آمریکایی؟: اکنون بازارهای کشورهای اسلامی مراکز رقابت کالاهای غرب و شرق شده است و سیل کالاهای تزئینی مبتدل و اسباب بازیها و اجناس مصرفی به سوی آنها سرازیر است و همه ملت ها را آن چنان مصرفی بار آورده اند که گمان می کنند بدون این اجناس آمریکایی، اروپایی، ژاپنی و دیگر کشورها نمی توان زندگی کرد (حضرت امام خمینی(ره)، صحیفه نور، جلد ۱۸: ۳۴۴).

۳-۹. کالای خانه برانداز: بر دولت ها و دست اندرکاران است چه در نسل حاضر و چه در نسل های آینده که از متخصصین خود قدردانی کنند و آنان را با کمک های مادی و معنوی به کار تشویق نمایند و از ورود کالاهای مصرف ساز و خانه برانداز جلوگیری کنند و به آنچه دارند بسازند تا خود همه چیز بسازند.

۳-۱۰. مصرفی نمودن مسلمین: از جوانان، دختران و پسران، می خواهم که استقلال، آزادی و ارزش های انسانی را، ولو با تحمل زحمت و رنج، فدای تجملات و عشرت ها و بی بند و باری ها و حضور در مراکز فحشا که از طرف غرب و عمال بی وطن به شما عرضه می شود نکنند؛ که آنان چنانچه تجربه نشان داده جز تباهی شما و اغفالتان از سرنوشت

کشورتان و چاپیدن ذخایر شما و به بند استعمار و ننگ وابستگی کشیدنتان و مصرفی کردن ملت و کشورتان به چیز دیگر فکر نمی‌کنند و می‌خواهند با این وسایل و امثال آن شما را عقب‌مانده و به اصطلاح آنان «نیمه وحشی» نگه دارند و از نمایندگان مجلس شورای اسلامی در این عصر و عصرهای آینده می‌خواهم که اگر خدای نخواستہ عناصر منحرفی با دسیسه و بازی سیاسی و کالت خود را به مردم تحمیل کردند، مجلس اعتبارنامه آنان را رد کنند و نگذارند حتی یک عنصر خرابکار وابسته به مجلس راه یابد.

۱۱-۳. عدم وابستگی به غرب: وصیت من به ملت‌های کشورهای اسلامی است که انتظار نداشته باشید که از خارج کسی به شما در رسیدن به هدف که آن اسلام و پیاده کردن احکام اسلام است کمک کند؛ خود باید به این امر حیاتی که آزادی و استقلال را تحقق می‌بخشد قیام کنید و علمای اعلام و خطبای محترم کشورهای اسلامی دولت‌ها را دعوت کنند که از وابستگی به قدرت‌های بزرگ خارجی خود را رها کنند و با ملت خود تفاهم کنند؛ در این صورت پیروزی را در آغوش خواهند کشید (حضرت امام خمینی (ره)، صحیفه نور، جلد ۱۹: ۱۲۷).

۱۲-۳. مصرف مقابل ابتکار: غم‌انگیزتر اینکه آنان ملت‌های ستمدیده زیر سلطه را در همه چیز عقب نگه داشته و کشورهایی مصرفی بار آوردند و به قدری ما را از پیشرفت‌های خود و قدرت‌های شیطانی‌شان ترسانده‌اند که جرأت دست زدن به هیچ ابتکاری نداریم و همه چیز خود را تسلیم آنان کرده و سرنوشت خود و کشورهای خود را به دست آنان سپرده و چشم و گوش بسته مطیع فرمان هستیم و این پوچی و تهی مغزی مصنوعی موجب شده که در هیچ امری به فکر و دانش خود اتکا نکنیم و کورکورانه از شرق و غرب تقلید نماییم، بلکه از فرهنگ، ادب، صنعت و ابتکار اگر داشتیم، نویسندگان و گویندگان غرب و شرق زده بی‌فرهنگ، آنها را به باد انتقاد و مسخره گرفته و فکر و قدرت بومی ما را سرکوب و مایوس نموده و می‌نمایند و رسوم و آداب اجنبی را هر چند مبتذل باشد با عمل، گفتار و نوشتار ترویج کرده و با مداحی و ثناجویی آنها را به خورد ملت‌ها داده و می‌دهند. برای مثال، اگر در کتاب یا نوشته یا گفتاری چند واژه فرنگی باشد، بدون توجه به محتوای آن با اعجاب پذیرفته، و گوینده و نویسنده آن را دانشمند و روشنفکر به حساب می‌آورند (حضرت امام خمینی (ره)، صحیفه نور، جلد ۲۰: ۳۴۰).

۱۳-۳. واردات همه چیز: اینجانب نمی‌گویم ما خود همه چیز داریم؛ معلوم است ما را در طول تاریخ نه چندان دور، و در سده‌های اخیر از هر پیشرفتی محروم کرده‌اند و دولتمردان خائن و دودمان پهلوی، و مراکز تبلیغاتی علیه دستاوردهای خودی و نیز خود کوچک دیدن‌ها

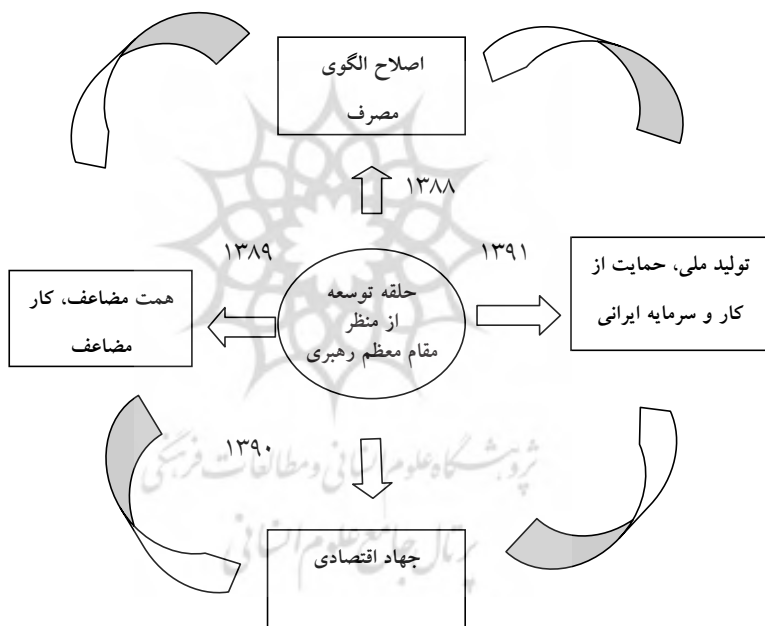
و یا ناچیز دیدن‌ها، ما را از هر فعالیتی برای پیشرفت محروم کرد. وارد کردن کالاها از هر قماش و سرگرم کردن بانوان و مردان خصوصاً طبقه جوان، به اقسام اجناس وارداتی از قبیل ابزار آرایش و تزئینات و تجملات و بازی‌های کودکانه و به مسابقه کشاندن خانواده‌ها و مصرفی بارآوردن هر چه بیشتر، که خود داستان‌های غم‌انگیز دارد و سرگرم کردن و به تباهی کشاندن جوان‌ها که عضو فعال هستند با فراهم آوردن مراکز فحشا و عشرتکده‌ها و ده‌ها از این مصائب حساب شده، برای عقب‌نگه داشتن کشورهاست. من وصیت دلسوزانه و خادمانه به ملت عزیز می‌کنم که اکنون که تا حدود بسیار چشمگیری از بسیاری از این دام‌ها نجات یافته و نسل محروم حاضر؛ به فعالیت و ابتکار برخاسته و دیدیم که بسیاری از کارخانه‌ها و وسایل پیشرفته مانند هواپیماها و دیگر چیزها که گمان نمی‌رفت متخصصین ایران قادر به راه انداختن کارخانه‌ها و امثال آن باشند و همه دست‌ها را به سوی غرب یا شرق دراز کرده بودیم که متخصصین آنان اینها را به راه اندازند، در اثر محاصره اقتصادی و جنگ تحمیلی، خود جوانان عزیز ما قطعات محل احتیاج را ساخته و با قیمت‌های ارزان‌تر عرضه کرده و رفع احتیاج نمودند و ثابت کردند که اگر بخواهیم می‌توانیم (حضرت امام خمینی (ره)، وصیت‌نامه الهی - سیاسی، ۷۵).

۴. رهبر معظم انقلاب و سال تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی

رهبر معظم انقلاب سال جدید را به‌نام حمایت از تولید ملی و سرمایه ایرانی اعلام کردند. شعاری راهبردی که وجوه مختلف آن اصلاح‌الگوی مصرف، همت و کار مضاعف و جهاد اقتصادی است و تولید ملی و حمایت از سرمایه ایرانی نوک پیکان این شعار اقتصادی می‌باشد که می‌تواند پیشرفت و توسعه را در کشور فراهم آورد (مهرعطا/ الف، ۱۳۹۱: ۵۳). در سه سال اخیر ۱۳۸۸-۱۳۹۱ حل مشکلات اقتصادی از دغدغه‌های مسئولین و رهبر معظم انقلاب بوده و با توجه به تحریم‌های آمریکا و غرب علیه جمهوری اسلامی ایران، امنیت اقتصادی از مؤلفه‌های اصلی امنیت کشور بوده است. شعارهای زنجیره‌ای که حول محور تحول و توسعه اقتصادی است از اصلاح‌الگوی مصرف و پرهیز از اسراف و فرهنگ صرفه‌جویی و بهینه‌سازی آن آغاز شد و با توجه به عزم فرهنگ‌سازی مصرف بهینه در کشور، ضرورت اصلاح‌الگوی مصرف به نظر می‌رسید. بنابراین اولین قدم برای توسعه اقتصادی؛ بهینه‌سازی مصرف عمومی کشور بود. در سال ۱۳۸۹ شعار همت مضاعف و کار مضاعف، جهش و حرکت به سوی تلاش برای تولیدات و سرمایه ملی در تمام اصناف کشور بود که

آحاد مردم و مسئولین را به همت و کار مضاعف دعوت می‌کرد، رهبر معظم انقلاب گام دوم پس از بهینه‌سازی مصرف، تلاش و همت برای کار به طور مضاعف و کوشش فراوان دعوت کردند.

سال ۱۳۹۰ را ایشان جهاد اقتصادی معرفی کردند، جهاد که تلاش و کوشش بیش از حد و اندازه تعبیر می‌گردد، در سطح اقتصادی ضروری به نظر می‌رسید. معظم‌له، سال ۱۳۹۱ را که تکمیل این حلقه توسعه محسوب می‌شد، سال تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی نامیدند تا تولیدات داخلی بتواند نیازهای داخل کشور را تأمین و در مرحله بعد بتواند تولید سرمایه نماید (مهر عطا/، ۱۳۹۱: ۲-۳). شکل زیر نشان‌دهنده الگوی توسعه اقتصادی از دیدگاه مقام معظم رهبری است.

نظام اسلامی هم‌اکنون در دهه پیشرفت و عدالت قرار دارد، این نامگذاری‌ها با موضوع اقتصادی که در چند سال اخیر توسط رهبری معظم انقلاب صورت گرفته گویای اعتقاد و عزم راسخ ایشان به پیشرفت کشور در همه ابعاد به‌خصوص در عرصه اقتصادی است. رهبر معظم انقلاب با نگاهی دقیق سه عنصر اساسی را در روند شکوفایی اقتصادی از یکدیگر تفکیک کردند: تولید ملی؛ حمایت از کار و سرمایه ایرانی. در این میان توجه به دو مقوله نیروی کار با نشاط در کنار فراهم شدن سرمایه مناسب از سوی سرمایه‌گذاران داخلی

زمینه شکوفایی بیشتر اقتصادی میهن اسلامی را فراهم می‌کند. هم‌اکنون کشور با تهدیدات و تحریم‌های مختلف دشمنان به‌خصوص در عرصه اقتصادی مواجه است، به‌گونه‌ای که تلاش در جهت حمایت از تولیدات ایرانی و به‌کارگیری سرمایه‌های داخلی می‌تواند ما را به سمت استقلال در زمینه‌های اقتصادی رهنمون کند. با اشاره به نام‌گذاری مقام معظم رهبری برای سال جاری با عنوان «تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی» ایشان با نام‌گذاری‌شان ما را به حمایت از کالاهای ایرانی که امر و از خرید کالاهای خارجی نهی کرده‌اند و این یعنی امر به معروف و نهی از منکر. از این رو، با تأکید بر فرمایش مقام معظم رهبری که «اگر ما توانستیم تولید داخل را رونق ببخشیم مسئله تورم و اشتغال حل خواهد شد»، اهتمام به تولید ملی در سایه فرهنگ‌سازی موجب حل مشکلات داخلی و مقابله با تهدید خارجی است (دانش‌پژوه، ۱۳۹۱: ۲۲-۲۳).

در چهار سال اخیر نیز که میزان تحریم دشمنان و فشارهای اقتصادی افزایش یافته و عناوین سال‌ها نیز از طرف مقام معظم رهبری با رویکرد اقتصادی انتخاب شده است که اوج این امر را در نام‌گذاری سال کنونی شاهد هستیم.

نام‌گذاری امسال با عنوان تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی در حقیقت ادامه سال جهاد اقتصادی است که قطعاً بسیج در سال جاری باید پیشگام تحولات عرصه اقتصادی باشد که می‌توان از فرهنگ بسیجی به‌عنوان فرهنگی که قابلیت و توانایی حل مشکلات داخلی و مقابله با تحریم‌های خارجی را دارد، نام برد.

۵. نقش فرهنگ بسیجی در تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی

فرهنگ بسیجی که با انقلاب اسلامی متولد شد، حاکی از فرهنگ خاصی است که در بردارنده افکار و ارزش‌هایی است که انقلاب اسلامی به خاطر آن شکل گرفت و به قول امام خمینی (ره) ملتی که در خط اسلام ناب محمدی (ص) و مخالف با استکبار، پول‌پرستی، تحجرگرایی و مقدس‌نمایی است، باید همه‌اش بسیجی باشد. چنین فرهنگی می‌تواند نقش مؤثر و مفیدی در حمایت از تولید ملی و سرمایه ایرانی ایفا کند که برخی از مهمترین شیوه‌های حمایت از فرهنگ بسیجی از تولید ملی، کار و سرمایه ایرانی عبارتند از:

۱-۵. حلقه اتصال و متحد‌کننده مردم: فرهنگ بسیجی حلقه اتصال و متحد‌کننده مردم در مقابل تهدیدات داخلی و خارجی است. نیروهای بسیجی باید برای تحقق شعار تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی تلاش کنند. تولید ملی که رمز استقلال و خودکفایی

کشور است که همه باید برای تحقق و در تولید ملی خود را سهم دانسته و در این راه تمام تلاش خود را به کار گیرند. امروز فرهنگ بسیجی به عنوان حلقه اتصال و متحد کننده مردم، نقش بسیار مهمی در تولید ملی دارد که باید به وظیفه خود به خوبی جامه عمل بپوشاند. اقشار مختلف مردم در نقش نیروی انسانی تولیدکننده در بسیاری از شرکتها و کارخانه‌های تولیدی و صنعتی مشغول به کارند. استفاده جامع و کامل از پتانسیل‌های فکری و فعلی خود در خط تولید و داشتن تلاش و همت مضاعف کاری در چارچوب حرکتی منسجم و هدفمند که همان جهاد اقتصادی است، می‌تواند سطح کیفی و کمی تولید را بالا ببرد و کفه ترازوی وابستگی را به سمت داخل سنگین کند (زارعی، ۱۳۹۱: ۳۷).

۲-۵. فرهنگ کار و تلاش (جهاد اقتصادی): باید فرهنگ پشت میزنشینی را به فرهنگ کار و کارگری تبدیل کرد و فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها کار یاری را نباید عار بیندازند. با اعلام آمادگی همه‌جانبه بسیج برای ترویج فرهنگ کار، تمام اقشار بسیج باید فعالانه در صحنه حضور داشته و با انسجام عمیق و ارتباط مستمر با یکدیگر، دانشگاه، صنعت و بازار را به یکدیگر پیوند دهند و با جهاد اقتصادی تهدیدهای دشمن را به فرصت‌هایی برای پیشرفت کشور تبدیل کنند (سیف و تولایی، ۱۳۹۰: ۱۲۷).

۳-۵. فرهنگ جلوگیری از خروج ارز: با ترویج فرهنگ بسیجی در اجتماع، مردم در رأس هرم به عنوان مصرف‌کنندگان جامعه با هر خرید از کالاهای با کیفیت ایرانی، هزینه آن را به جیب هموطنان خود وارد می‌کنند و از خروج ارز از کشور جلوگیری می‌نمایند.

۴-۵. ایجاد اعتماد به نفس و خودباوری: تحقق روح خودباوری در هموطنان یعنی اینکه اعتقاد داشته باشیم ایرانی می‌تواند کالای برتر را با حفظ کیفیت قابل رقابت با نمونه خارجی تولید کند و ایرانی می‌باید کالای ایرانی مصرف کند. اولین گام در زمینه تولید ملی و اشتغال، فرهنگ‌سازی است.

۵-۵. حمایت از تولیدات داخلی: حمایت از تولیدات داخلی به استقلال کشور در عرصه اقتصادی منجر می‌شود. هم‌اکنون کشور با تهدیدات و تحریم‌های مختلف دشمنان به خصوص در عرصه اقتصادی مواجه است، به گونه‌ای که تلاش در جهت حمایت از تولیدات ایرانی و به‌کارگیری سرمایه‌های داخلی می‌تواند ما را به سمت استقلال در زمینه‌های اقتصادی رهنمون سازد (شهبازی، ۱۳۹۱: ۳۴-۳۵).

۶-۵. تلاش برای ارتقا کیفیت محصولات: مطابق با سفارش همیشگی رهبر انقلاب، صاحبان صنایع نیز برای حفظ منافع خود و مصرف‌کننده، باید کیفیت تولیداتشان را ارتقا

دهند تا مشتری داخلی را راضی نگه دارند. مرغوبیت کالای داخلی بی تردید مردم را قانع خواهد کرد. ارتقای کیفیت کالای ایرانی سفارش اکید و همیشگی مقام معظم رهبری است. ارتقای کیفیت پیش‌نیازهایی دارد که مهم‌ترین آن‌ها آموزش و توسعه مهارت‌هاست. توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای از طریق آموزشگاه‌ها، هنرستان‌ها و دانشگاه‌های فنی - حرفه‌ای و علمی کاربردی نیروی کارآمدی تربیت می‌کند که می‌توانند تولیدات داخل را چه از لحاظ کمی و چه از نظر کیفی ارتقاء دهند.

۷-۵. پرهیز از شعارزدگی و حمایت از ابداعات و اختراعات: شرایط فعلی تحریم کشور را می‌توان بدور از شعارزدگی‌های رایج به یک فرصت تبدیل کرد، ایجاد مؤسسات ملی پرورش خلاقیت؛ تقبل هزینه‌های طرح‌های تحقیقاتی مختلف توسط بخش‌های دولتی؛ تشکیل کمیته ملی حمایت از اختراعات؛ اکتشافات و نوآوری‌ها؛ تشکیل جدی نظام‌ها، پیشنهادات؛ طرح‌ها و ایده‌ها در کلیه دستگاه‌های اجرایی برای شناسایی ایده‌های برتر با هدف افزایش بهره‌وری، تولید و کاهش هزینه‌ها، تقدیر شایسته از صاحبان ایده‌ها و... از اهمیت خاصی برخوردار است.

۸-۵. خرید کالاهای ایرانی: با خرید کالای ایرانی نسبت به اشتغال‌زایی داخلی، جلوگیری از اشتغال‌زایی شرکت‌های خارجی وابسته به استکبار، ترغیب و تشویق فروشندگان داخلی را به تهیه اجناس ایرانی، گامی در جهت مقابله با تحریم‌های غرب علیه ایران و تلاش برای رونق تولید ملی از جمله عملکرد فرهنگ بسیجی در حمایت از تولید ملی است.

۹-۵. افزایش بهره‌وری و نیز صیانت از سرمایه‌های ملی: حاکمیت فرهنگ بسیجی در جامعه، می‌تواند با خرید کالاهای ایرانی و حمایت از سرمایه داخلی بهره‌وری را افزایش داده و بازدهی و سود بنگاه‌های اقتصادی را بالا ببرد و زمینه ایجاد اشتغال، کاهش بیکاری را فراهم کرده و از سرمایه‌های ملی چه از بعد مادی و چه از بعد معنوی حمایت کند.

۱۰-۵. کارآمدسازی اقتصادی کشور: به‌کارگیری حداکثر منابع و تخصیص بهینه آنها به‌منظور به‌دست آوردن بالاترین سطح بهره‌وری با حفظ سه عنصر زیایی، پویایی و پایایی سامانه‌ها در چارچوب تعریف و تبیین روشن و عملی کارایی، بهره‌وری و اثربخشی، در واقع پارادایم حاکم بر مدل‌ها، تعاریف و مفاهیم مربوط به حوزه کارآمدی است (میزگرد بسیج و کارآمدسازی نظام، ۱۳۸۸: ۲۹).

۱۱-۵. منتظر کسی جهت فراهم کردن شرایط و امکانات نماندن: در فرهنگ بسیجی برای شروع به انجام کاری منتظر فراهم آمدن امکانات و شرایط مطلوب نیست، بلکه خود با توجه به امکانات موجود شروع به کار می‌کند. فرهنگ بسیجی منتظر کسی برای فراهم آوردن امکانات

نمی‌شود و خود تلاش می‌کند شرایط و امکانات را مهیا کند تا متکی و وابسته به دیگری نباشد. ۱۲-۵. عدم تأکید بر منافع شخصی و پرهیز از غرور و حسادت؛ حاکمیت فرهنگ بسیجی در سطح جامعه به ویژگی‌هایی که پیشتر ذکر شد، باعث می‌شود افراد مصالح و منافع ملی را بر منافع شخصی خود ترجیح بدهند و در انجام کارها از غرور و حسادت نابجا پرهیز کنند. ۱۳-۵. دستاوردهای فرهنگ بسیجی در جامعه: حاکمیت فرهنگ بسیجی در جامعه دستاوردهای راهبردی مهمی در حوزه اقتصادی داخلی و خارجی عاید کشور خواهد کرد که برخی از این دستاوردها را می‌توان به ترتیب زیر خلاصه کرد:

- بی‌اثر کردن تحریم‌های اقتصادی همه‌جانبه غرب،
- کاهش وابستگی اقتصادی کشور به نفت و درآمدهای نفتی،
- رشد و توسعه پتانسیل‌های اقتصادی داخلی اعم از نیروی انسانی، کار و تجهیزات،
- ایجاد توازن و ثبات بین هزینه و درآمد در دولت و درآمدزایی داخلی در جهت افزایش تولید،
- ثبات ماهوی و ساختاری بازارهای داخلی و توازن عرضه و تقاضا در داخل،
- مردمی کردن اقتصاد و افزایش مشارکت مردمی در راستای اصل ۴۴ قانون اساسی (زارعی، ۱۳۹۱: ۳۷).

نتیجه‌گیری

تحلیل سیره عملی، فرمایشات و منویات حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای نشان می‌دهد که عناصر ارزشی و ملی مستتر در فرهنگ بسیجی بود که موجبات فراگیری و همداستانی حرکت عظیم مردمی را در راستای برپایی، استمرار، توسعه و تعمیق ارزش‌های انقلاب اسلامی و همچنین ایجاد قابلیت‌های مقابله با تهدیدات و بحران‌های متعدد فراهم کرده و در حالی که دشمنان انقلاب اسلامی در لوای عناوین مختلف، جوهره این دستاورد را نشانه گرفته‌اند.

دشمنان انقلاب و نظام جمهوری اسلامی ایران در هر مقطع زمانی تلاش کردند با استفاده از راهکارهای جدید به مقابله با ایران بپردازند، زمانی با جنگ نظامی، ترور و ... و اکنون با سلاح جنگ نرم و تحریم‌های اقتصادی و بانکی. استقلال و اقتدار اقتصادی در سایه حمایت از کار و سرمایه بومی و در نهایت افزایش تولید ملی محقق می‌شود. اقتصادی می‌تواند داعیه اقتدار و بالندگی داشته باشد که تولید و مصرف داخلی حداکثری داشته و کفه میزان اقتصادی

به سمت صادرات سنگینی نماید. اقتصاد زمانی به سطح عالی و آرمانی خواهد رسید که زیرساخت‌های بومی و داخلی داشته باشد و بدون وابستگی سرمایه‌ای، کاری و نیرویی به خارج و این عدم وابستگی در سایه تولید ملی و مصرف بومی در کشور محقق می‌شود. تولید ملی در سایه حاکمیت فرهنگ بسیجی حمایت از کار و نیروی بومی و جذب سرمایه داخلی به سطح حداکثری و مطلوب خواهد رسید.

حاکمیت فرهنگ بسیجی تا حدودی موجب خنثی‌سازی توطئه‌های غرب شده است. در جنگ تحمیلی، ایثار، شهادت، شهامت و ... که از عناصر فرهنگ بسیجی هستند، موجب شکست دشمن شده و امروزه با ترویج فرهنگ بسیجی در جامعه برای حمایت از تولیدات داخلی، فرهنگ کار و تلاش، ایجاد بهره‌وری بالا، خرید کالاهای ایرانی، بالا بردن کیفیت محصولات داخلی، ترویج فرهنگ کار گروهی، توکل به خدا، مغرور نشدن و ... می‌تواند تحریم‌ها را خنثی کرد که در این مورد فرهنگ بسیجی از اهمیت بسیاری برخوردار است. چرا که فرهنگ بسیجی می‌تواند با حفظ اصول و مبانی، پاسخگوی نیازهای زمانه باشد.

منابع:

- امام خمینی، روح الله، صحیفه نور، جلد ۶، ۱۸، ۱۹، ۲۰ و ۲۱، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
- امام خمینی، روح الله، وصیت نامه الهی - سیاسی، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
- انسجام ملی و نقش بسیج در آن. (۱۳۸۵). فصلنامه مطالعات بسیج، شماره ۳۳.
- آزاد ارمکی، تقی. (۱۳۷۶). تأملی جامعه‌شناختی در بررسی ویژگی‌های فرهنگ بسیجی، فصلنامه علمی - پژوهشی بسیج، شماره ۱۵.
- باصری، احمد. (۱۳۸۶). نیازهای فرهنگی بسیجیان، فصلنامه مطالعات بسیج، سال دهم، شماره ۳۶.
- تتماج، علی. (۱۳۹۱). چراغی برای رسیدن به پیشرفت و توسعه، ماهنامه پیام انقلاب، شماره ۵۸.
- ثواقب، جهانبخش. (۱۳۸۱). ابعاد توسعه در نظام اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره)، مجله حکومت اسلامی، شماره ۲۳.
- حبی، محمدباقر. (۱۳۸۱). بررسی شاخص‌های فرهنگ و تفکر بسیج در افشار بسیج، مجله مطالعات بسیج، شماره ۱۶.
- حسینی آهنگر، محمدرضا و حمید بزمشایی. (۱۳۸۸). به کارگیری راهبرد فوق فن‌آوری نرم، فصلنامه مطالعات بسیج، سال دوازدهم، شماره ۴۲.
- حسین‌نژاد، محمدعلی. (۱۳۷۵). ملاحظاتی پیرامون فرهنگ عمومی و اصلاح آن، فصلنامه جامعه و فرهنگ، جلد اول.
- خزایی، علی‌اکبر. (۱۳۸۷). تهدید نرم، خاستگاه‌ها، کارکردها و راه‌های مقابله؛ با تأکید بر نقش بسیج، ماهنامه خلیج فارس و امنیت، شماره ۹۲ و ۹۳.
- خسروی، محمدعلی و عباسعلی جباری ثانی. (۱۳۹۰). ظرفیت‌های فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در دیپلماسی عمومی، فصلنامه مطالعات سیاسی، سال سوم، شماره ۱۱.

- دانش‌پژوه، رضا. (۱۳۹۱). رانتینر نفت؛ تهدیدی برای تولید ملی و داخلی، ماهنامه پیام انقلاب، شماره ۵۸.
- دهدشتی اردکانی، سعید. (۱۳۹۱). ارکان توسعه اقتصادی، ماهنامه پیام انقلاب، شماره ۶۲.
- روح‌الامینی، محمود. (۱۳۷۲). زمینه فرهنگ‌شناسی، پویایی و پذیرش، چاپ سوم، تهران: انتشارات عطار.
- زارعی، موسی. (۱۳۹۱). الزامات اقتصاد مقاومتی، ماهنامه پیام انقلاب، شماره ۶۳.
- زمانی، رضا. (۱۳۸۷). کارکردهای بسیج در امنیت داخلی: با تأکید بر کارکردهای نرم‌افزاری، فصلنامه مطالعات بسیج، سال یازدهم، شماره ۴۱.
- ساعد، نادر. (۱۳۸۴). نقدی بر نقش و کار ویژه بسیج در پرتو قانون چهارم توسعه؛ کاستی‌ها و راهکارها، فصلنامه مطالعات بسیج، سال هشتم، شماره ۲۶.
- سوران، پرویز. (۱۳۸۶). بررسی سطح فرهنگی بسیجیان، فصلنامه مطالعات بسیج، سال دهم، شماره ۳۶.
- سیف‌زاده، علی. (۱۳۸۸). بنیه دینی، انقلابی و انگیزه تکلیف‌گرایی در بسیجیان و راهکارهای تقویت آن، فصلنامه مطالعات بسیج، سال دوازدهم، شماره ۴۵.
- سیف، اله مراد و محمد تولایی. (۱۳۹۰). تبارشناسی تهدیدات نرم اقتصادی علیه جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات بسیج، سال چهاردهم، شماره ۵۰.
- شهبازی، نجفعلی. (۱۳۹۱). مطالبات استراتژیک اقتصادی مقام معظم رهبری، ماهنامه پیام انقلاب، شماره ۵۸.
- شیرین، علی. (۱۳۸۸). رسانه بسیج و بسیج رسانه‌ای، نشریه امید انقلاب، شماره ۴۰۱.
- صدیق، عبدالله. (۱۳۸۸). فرهنگ بسیجی، نشریه امید انقلاب، شماره ۴۰۳.
- عسگری، محمود. (۱۳۸۸). بسیج و مقابله با شورش‌های داخلی، فصلنامه مطالعات بسیج، سال دوازدهم، شماره ۴۳.
- فیروزآبادی، سیدحسین و محمد فرهادی. (۱۳۸۹). بررسی تأثیر فرهنگ بسیجی بر امنیت ملی کشور، فصلنامه مطالعات دفاعی - استراتژیک، سال دهم، شماره ۴۲.
- قبادی، حسینعلی. (۱۳۷۳). نگاهی بر شکوفایی ارزش‌ها در فرهنگ بسیجی، مجله مطالعات بسیج، شماره سه و چهار.
- کارگر، احمد. (۱۳۸۷). بررسی شیوه‌های ترویج فرهنگ و تفکر بسیجی، فصلنامه مطالعات بسیج، سال یازدهم، شماره ۴۰.
- کیاکجوری، کیانوش. (۱۳۸۹). نقش بسیج در مقابله با جنگ نرم، ماهنامه پیام انقلاب، شماره ۴۱.
- محقق، رضا. (۱۳۸۸). بسیج و امنیت پایدار، ماهنامه خلیج فارس و امنیت، شماره ۹۹ و ۱۰۰.
- مقام معظم رهبری، آیت‌الله خامنه‌ای. (۱۳۸۸). رویدادهای رهبری امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری، سایت رسمی مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
- مهرعطا، رضا/الف. (۱۳۹۱). از تولید ملی تا اقتصاد مقاومتی، ماهنامه پیام انقلاب، شماره ۶۲.
- مهرعطا، رضا/ب. (۱۳۹۱). تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی؛ راهی بسوی امنیت پایدار اقتصادی، ماهنامه خلیج فارس و امنیت، یادداشت سردبیر، شماره ۱۲۸.
- میزگرد بسیج و کارآمدسازی نظام. (۱۳۸۸). فصلنامه مطالعات بسیج، سال دوازدهم، شماره ۴۲.
- نائینی، علی محمد. (۱۳۹۱). اصول و مبانی جنگ نرم، تهران: انتشارات ساقی.
- نبوی، سیدمرتضی. (۱۳۸۸). بسیج و رسانه‌ها، نشریه امید انقلاب، شماره ۴۰۵.
- نقیب‌السادات، سیدرضا. (۱۳۸۹). تهدیدهای رسانه‌ای غرب و نقش بسیج در رفع تهدیدها، فصلنامه مطالعات بسیج، سال سیزدهم، شماره ۴۸.
- نقیب‌زاده، احمد. (۱۳۷۹). فرهنگ، سیاست و روابط بین‌الملل، مجله سیاست خارجی، شماره ۵۳.
- نیکخو، غلام‌حیدر. (۱۳۷۸). تبلیغات و نقش آن در گسترش فرهنگ بسیجی ۱، فصلنامه مطالعات بسیج، شماره ۲۴.

